

VISUOMENĖS SVEIKATOS SPECIALISTŲ, VYKLANČIŲ SVEIKATOS PRIEŽIŪRĄ MOKYKLOJE, VEIKLAI ĮTAKĄ DARANTYS VEIKSNIAI

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme įteisinta nuostata, kad sveikatos priežiūros mokykloje paskirtis – saugoti ir stiprinti mokinių sveikatą, aktyviai bendradarbiaujant su jų tėvais (globėjais, rūpintojais), bei teikti pagalbą mokyklai ir mokytojams. Nuo 2003 m. įteisintas iš esmės naujas vaikų sveikatos priežiūros ugdymo įstaigoje paslaugų modelis – asmens sveikatos priežiūrą pakeitė visuomenės sveikatos priežiūra. Už šią funkciją atsakingas visuomenės sveikatos specialistas, vykdančis sveikatos priežiūrą mokykloje (VSS), ir yra Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo reglamentuotos savivaldybių vykdomos visuomenės sveikatos priežiūros dalis.

Visuomenės sveikatos specialisto, vykdančio sveikatos priežiūrą mokykloje, priskirtos funkcijos apima visuomenės sveikatos rizikos veiksnių mokyklos aplinkoje identifikavimą, mokinių sveikatos stiprinimo priemonių organizavimą ir įgyvendinimą, pirmosios pagalbos teikimą, mokinių asmens higienos tikrinimą, jų maitinimo organizavimo atitikties priežiūrą ir kt. VSS rekomenduojama pagrindinį dėmesį ugdymo įstaigose skirti mokinių sveikatos stiprinimui, bendruomenės konsultavimui sveikatos stiprinimo ir išsaugojimo klausimais, pagrindžiant tai poreikių ir problemų analize.

Higienos instituto, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos ir Vilniaus universiteto darbuotojai Justina Avelytė, Aldona Jociūtė, Audronė Astrauskienė atliko tyrimą „Visuomenės sveikatos specialistų, vykdančių sveikatos priežiūrą mokykloje, veiklai įtaką darantys veiksniai“, kurio tikslas – įvertinti savivaldybių visuomenės sveikatos biurų visuomenės sveikatos specialistų, vykdančių sveikatos priežiūrą mokykloje, veiklai įtaką darančius veiksniai.

Taikant daugiapakopę tyrimo imties formavimo strategiją, tyrimui atrinkti 6 savivaldybių visuomenės sveikatos biurai, aptarnaujantys 10 savivaldybių. Atlikta sutelktosios grupės diskusija, kurioje dalyvavo 7 visuomenės sveikatos specialistai, vykdančios sveikatos priežiūrą mokykloje. Taip pat surengti individualūs interviu su dviem visuomenės sveikatos biurų vadovais. Duomenų analizė atlikta vadovaujantis dedukcine metodologine turinio analizės nuostata. Duomenų analizės vienetu laikytas diskusijos/interviu tekstas. Transkribuoti tekstai suskirstyti į mažesnius turinio vienetus – temas, šios – į kategorijas, pastarosios – į subkategorijas.

Atliktas tyrimas atskleidė, kad sveikatos priežiūros veiklos sėkmė priklauso nuo vidinių ir išorinių aspektų. Veiklą įgalinantiems vidiniams veiksniams priskirtos sveikatos temos (sveika mityba, asmens ir burnos higiena, žalingų įpročių prevencija) bei veiklų formos (pavyzdžiui, renginių organizavimas ir vedimas), kuriose specialistai jaučiasi turintys pakankamai kompetencijų. Veiklą įgalinantiems išoriniams veiksniams priskirtinas visuomenės sveikatos specialisto bendradarbiavimas tiek ugdymo įstaigoje, tiek visuomenės sveikatos biuro viduje, tiek ir su įvairiomis kitomis įstaigomis, taip pat šio specialisto palaikymas, mokymų kompetencijoms didinti organizavimas. Tyrimu nustatytos ir kliūtys, su kuriomis susiduria specialistai, vykdydami sveikatos priežiūrą, bei jas apibūdinantys vidiniai ir išoriniai veiksniai. Tam tikromis temomis ar srityse informantai nurodė, jog jaučiasi silpniau, pavyzdžiui, lytiškumo ir rengimo šeimai tema. Sveikatos priežiūros įgyvendinimui įtakos turi ir darbo krūvis, veiklos ugdymo įstaigoje neapibrėžtumas. Mažesniuose miestuose aktuali problema – vaikų skaičiaus mažėjimas. Tai lemia, kad sveikatos priežiūrą vykdančis visuomenės sveikatos specialistas, siekdamas išlaikyti priskirtą darbo krūvio normatyvą, dirba keliuose ugdymo įstaigose. Tuomet pradeda trūkti laiko veikloms įgyvendinti.

Visuomenės sveikatos specialistų, vykdančių sveikatos priežiūrą mokykloje, veiklos sėkmė priklauso nuo kelių vidinių ir išorinių veiksnių. Veiklos sėkmę užtikrinantiems vidiniams veiksniams priskirtini: užtikrintumo pojūtis, kai VSS jaučiasi kompetentingi tam

tikra tema ar organizuodami ir įgyvendindami įvairias veiklas, veiklos prasmės matymas, tinkama kompetencija, kolegų teikiama ir iš išorės gaunama parama ir palaikymas. Darbas keliose įstaigose ir dėl to kylantys sunkumai, kai reikia dirbti su labai skirtingo amžiaus vaikais, ryšių ugdymo įstaigos bendruomenėje stoka, neapskaitytas darbo krūvis dirbant su vyresniais nei 18 m. vaikais profesinio mokymo įstaigose, nediferencijuotas darbo krūvis didžiuosiuose miestuose ir mažesniuose miesteliuose – tai sėkmingai veiklai trukdantys išoriniai veiksniai.

Straipsnyje panaudota Higienos instituto informacija

Parengė visuomenės sveikatos stebėsenos specialistė Rūta Čijunskaitė